

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศแห่งเกษตรกรรมอันเนื่องมาจากความเหมาะสมทางด้านภูมิศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินและทรัพยากร การมีสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับประเทศไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่ในสมัยอดีต ดังที่ปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า พระมหากษัตริย์ในสมัยนั้นทรงมีรัฐประศาสนโยบายในการส่งเสริมและบำรุงเกษตรกรรม¹ ในสมัยต่อ ๆ มา ก็มีหลักฐานปรากฏให้เห็นถึงการส่งเสริมและจัดการในด้านการเกษตรกรรมอยู่เรื่อยมา จนมาถึงในยุคปัจจุบันการทำการเกษตรยังคงเป็นที่นิยมในสังคมไทยและถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทย โดยจากผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ไตรมาสที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2566)² ผู้มีงานทำ 39.63 ล้านคน ประกอบด้วยผู้ทำงานในด้านการเกษตร การป่าไม้และการประมง 11.59 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุด โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่าผู้มีงานทำเกือบทุกภาคส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรและการประมง โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้มีงานทำ 9.10 ล้านคน ทำงานด้านการเกษตร การป่าไม้ และประมง 4.38 ล้านคน ภาคใต้ ผู้มีงานทำ 5.40 ล้านคน ทำงานด้านการเกษตร การป่าไม้ และประมง 2.25 ล้านคน ภาคเหนือ ผู้มีงานทำ 6.25 ล้านคน ทำงานด้านการเกษตร การป่าไม้ และประมง 2.82 ล้านคน ภาคกลางผู้มีงานทำ 13.13 ล้านคน ทำงานด้านการเกษตร การป่าไม้ และประมง 2.12 ล้านคน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศแห่งเกษตรกรรม แรงงานเกษตรจึงเป็นแรงงานกลุ่มสำคัญในการผลิตผลผลิตทางเกษตรเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

¹ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด. (2510). *ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช*. พระนคร: ศ. วิชาญการพิมพ์. หน้า 10.

² สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *สำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ไตรมาสที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2566)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/2566/province_66.pdf. [2566, 10 มิถุนายน].

งานเกษตรกรรมมีรูปแบบการทำงานแตกต่างกันไปตามลักษณะของเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การป่าไม้ การทำนาเกลือสมุทร และการประมงที่มีใช้ ประมงทะเล³ ทั้งหมดเป็นงานเกษตรกรรมทั้งสิ้น โดยจากสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2556⁴ พบว่า ผู้ถือครองทำการเกษตร 5.9 ล้านราย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.4 ทำการเพาะปลูกพืช ซึ่งในจำนวนนี้ ร้อยละ 19.9 มีการทำการเกษตรประเภทอื่นร่วมด้วย เช่น เลี้ยงปศุสัตว์ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืด หรือทำนาเกลือสมุทร และพบว่าผู้ถือครองทำการเกษตร ร้อยละ 80 ทำการเกษตรประเภทเดียว คือ การเพาะปลูกพืช มีการเลี้ยงปศุสัตว์ ร้อยละ 20.9 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่น้ำจืดร้อยละ 4 การทำนาเกลือสมุทรอย่างใดอย่างหนึ่ง ร้อยละ 0.01 ซึ่งในแต่ละประเภท เช่น การปลูกพืช อาจปลูกพืชหลายชนิดหรือเลี้ยงปศุสัตว์หลายชนิด เป็นต้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเพาะปลูกเป็นการทำเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศไทยและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต โดยจากแนวโน้มภาวะเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ไตรมาสที่ 1 (มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2566)⁵ พบว่า การทำการเกษตรมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.5 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยสาขาพืชขยายตัวสูงมากที่สุดถึง ร้อยละ 7.9 สาขาปศุสัตว์ขยายตัว ร้อยละ 0.8 สาขาประมง หดตัว ร้อยละ 0.5 สาขาบริการทางการเกษตรขยายตัว ร้อยละ 4 และสาขาป่าไม้ขยายตัว ร้อยละ 0.7

ด้วยเหตุนี้ แรงงานภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในงานเพาะปลูก ซึ่งเป็นแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศต้องได้รับการคุ้มครองจากทางภาครัฐ โดยคุ้มครองบุคคลที่ทำงานในภาคเกษตรเพื่อให้บุคคลดังกล่าวรู้สึกปลอดภัยในการทำงานและได้รับการปฏิบัติที่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้กฎหมายที่เข้ามาคุ้มครองแรงงานในภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะแรงงานในงานเพาะปลูกโดยหลักที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2557 ซึ่งหากเป็นกรณีลูกจ้างทำงานเกษตรกรรมตลอดปี การคุ้มครองจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ทุกประการ⁶ แต่หากเป็นกรณีที่ลูกจ้างไม่ได้ทำงานเกษตรกรรมตลอดปีก็จะนำพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาบังคับใช้ในบางมาตรา⁷ ซึ่งมีการให้ความคุ้มครองลูกจ้างที่ไม่เหมือนกันในบางประการ เช่น

³ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2557. ข้อ 2

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). *รายงานผลเบื้องต้นสำมะโนการเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. หน้า 12.

⁵ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). *แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจการเกษตร*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/bappdata/files/Outlook_Q1_2566.pdf. [2566, 10 มิถุนายน].

⁶ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2557. ข้อ 3.

⁷ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2557. ข้อ 4.

การคุ้มครองแรงงานเด็ก การทำงานล่วงเวลา การทำงานในวันหยุด สิทธิในวันหยุดและวันลา เป็นต้น

นอกจากมีกฎหมายเข้ามาคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม ในการดำเนินการเพื่อให้มีการคุ้มครองแรงงานในงานเพาะปลูกตามกฎหมายที่ได้กล่าวไป จำเป็นที่ต้องมีการดูแลบังคับให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องที่เรียกว่า การตรวจแรงงาน ซึ่งกระทำโดยพนักงานตรวจแรงงานที่ทำหน้าที่ออกตรวจตราดูแลให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม แต่อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานภาคเกษตรกรรม จำนวนทั้งสิ้น 85 คน⁸ โดยมีกลุ่มตัวอย่างจากลูกจ้างภาคเกษตรกรรมในงานเพาะปลูก ได้แก่ กลุ่มนาข้าว กลุ่มสวนยางพารา กลุ่มไร่อ้อย กลุ่มสวนไม้ดอกไม้ประดับ กลุ่มสวนผักไฮโดรโปนิคส์และผักพื้นดิน และกลุ่มสวนดอกไม้ พบว่าหนึ่งในปัญหาที่ลูกจ้างต้องการให้มีการปรับปรุง คือ การตรวจแรงงาน ซึ่งลูกจ้างเห็นว่าโดยส่วนใหญ่แล้วไม่มีการลงพื้นที่ตรวจแรงงานของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ถึงแม้จะมีการเข้ามาตรวจแรงงาน เช่น กลุ่มสวนปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่มีการตรวจแรงงานอยู่บ่อยครั้งก็พบปัญหาการกระทำความผิดกฎหมายซ้ำของนายจ้างอยู่ดี จึงเป็นข้อพิจารณาว่าบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจแรงงานที่มีอยู่มีข้อบกพร่องอย่างไร และควรปรับปรุงไปในแนวทางใดเพื่อให้สามารถคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรมได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้เขียนจะศึกษาใน 2 ประเด็น ดังนี้

1) ปัญหาบทบัญญัติในเรื่องการตรวจแรงงาน

(1) บุคคลที่มีอำนาจตรวจแรงงาน

ในปัจจุบันการตรวจแรงงานภาคเกษตรกรรมมีระบบการตรวจแรงงานที่เหมือนกับการตรวจแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทุกประการ กล่าวคือมี หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และใช้พนักงานตรวจแรงงานกลุ่มเดียวกัน โดยจากข้อมูลสถิติสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานปี 2564⁹ พบว่าจำนวนสถานประกอบกิจการทั่วประเทศ¹⁰ มีจำนวนมากถึง 461,024 สถานประกอบกิจการ และจำนวนลูกจ้างรวมทั้งชายและหญิงทั่วประเทศมีมากถึง 9,670,477 คน ซึ่งสถานประกอบการและลูกจ้างทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของพนักงานตรวจแรงงานทั่วประเทศซึ่งมีจำนวนน้อยกว่ามาก จึงเป็นไปได้ยากที่พนักงานตรวจแรงงานจะสามารถตรวจสอบสถานประกอบกิจการและลูกจ้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁸ เพียงจิต ตันติจรัสโรดม. (2561). *การพัฒนากฎหมายคุ้มครองแรงงานภาคเกษตรกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีการเพาะปลูก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 234.

⁹ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2564). *สถิติสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. หน้า 3.

(2) ช่วงเวลาการตรวจแรงงาน

แรงงานเกษตรกรรมมีลักษณะแตกต่างจากแรงงานภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากแรงงานเกษตรกรรมมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละการเพาะปลูก ซึ่งในเรื่องของช่วงเวลาการทำงานก็แตกต่างกันไป งานบางประเภททำในช่วงเวลากลางวันแต่ลักษณะงานบางอย่างจำเป็นต้องทำในเวลากลางคืนหรือช่วงเวลา เช่น การปลูกดอกไม้ไม้ประดับ หรือปลูกยางพารา แต่การตรวจแรงงานของพนักงานตรวจแรงงาน โดยปกติจะทำงานในเวลาราชการเท่านั้น ทำให้ไม่ครอบคลุมไปถึงการตรวจแรงงานในเวลากลางคืน

(3) ประเภทของแรงงานที่ต้องตรวจแรงงาน

เนื่องจากแรงงานภาคเกษตรกรรมที่มีการจ้างงานตลอดทั้งปี และแรงงานภาคเกษตรกรรมที่ไม่มีการจ้างงานตลอดทั้งปี มีการพบปัญหาการตรวจแรงงานที่แตกต่างกันในเรื่องของแรงงานเด็ก กล่าวคือ แรงงานภาคเกษตรกรรมที่ไม่มีการจ้างงานตลอดทั้งปีไม่มีพบปัญหาในเรื่องของการตรวจแรงงานเด็ก ส่งผลให้การตรวจแรงงานไม่ครอบคลุมการตรวจแรงงานทุกประเภท

2) ปัญหาที่กำหนดโทษในเรื่องการตรวจแรงงาน

ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่พนักงานตรวจแรงงานใช้จัดการกับนายจ้างภาคเกษตรกรรมผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย คือ มาตรการทางอาญา ซึ่งได้แก่ การกำหนดโทษทางอาญาในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยมีอัตราโทษตั้งแต่ปรับไม่เกิน 20,000 บาท ไปจนถึงโทษจำคุก โดยบทกำหนดโทษที่มีอยู่มีความไม่เหมาะสมในบางประการ เช่น ในเรื่องนายจ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานตรวจแรงงานเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 139 (3) กฎหมายกำหนดโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาทเท่านั้น อัตราโทษดังกล่าวนี้เป็นอัตราโทษที่ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อประเด็นเรื่องอายุความในการดำเนินคดีอาญาเนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ไม่ได้กำหนดอายุความในการดำเนินคดีอาญาแก่นายจ้างโดยเฉพาะ จึงต้องนำอายุความในมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับซึ่งมีอายุความเพียง 1 ปี แต่ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินคดีอาญาแก่นายจ้าง มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน มีบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่ายมาเกี่ยวข้อง ทั้งพนักงานตรวจแรงงาน พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ส่งผลให้พนักงานตรวจแรงงานต้องรีบดำเนินการภายในกรอบอายุความ 1 ปีนับแต่วันกระทำความผิดดังกล่าว บางครั้งอาจทำให้การดำเนินคดีขาดอายุความ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นนายจ้างมาลงโทษได้ทันเวลาและอาจทำให้นายจ้างหลุดพ้นไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายได้ ซึ่งนอกจากในเรื่องอัตราโทษ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้กำหนดบทยกเว้นโทษให้นายจ้างผู้กระทำความผิดไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญาเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านายจ้างปฏิบัติตาม

คำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานซึ่งสั่งตามมาตรา 124 และมาตรา 139 (3) อันเป็นหน้าที่และอำนาจของพนักงานตรวจแรงงานสามารถมีคำสั่งเป็นหนังสือให้นายจ้างปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานกำหนดไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด กล่าวคือ เมื่อนายจ้างยินยอมที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานหรือได้ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด การดำเนินคดีอาญาต่อนายจ้างก็เป็นงานอันระงับไป ซึ่งวิธีการเช่นนี้ทำให้นายจ้างไม่เกรงกลัว เปิดโอกาสให้นายจ้างใช้ช่องทางนี้ในการเอาผิดเอาเปรียบลูกจ้าง

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้เขียนเห็นควรที่จะศึกษาการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้การตรวจแรงงานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะคุ้มครองลูกจ้างได้อย่างเต็มที่ และนำเสนอแนวทางพัฒนากฎหมายดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูกของต่างประเทศและประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก
5. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูกตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานยังมีความไม่เหมาะสม ไม่ครอบคลุมไปถึงแรงงานทุกประเภทและไม่สอดคล้องกับสภาพลักษณะการทำงานของภาคเกษตรกรรมเนื่องจากการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข เช่นเดียวกับกับการตรวจแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทุกประการ ทั้งที่แรงงานเกษตรกรรมมีลักษณะแตกต่างจากแรงงานภาคอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก ลักษณะการทำงาน ช่วงเวลาการทำงานก็แตกต่างกันไปตามประเภทของงาน รวมทั้งแรงงานเกษตรกรรมมีจำนวนมากไม่น้อยไปกว่าแรงงานในภาคอุตสาหกรรม การใช้

พนักงานตรวจแรงงานเพียงกลุ่มเดียวในการตรวจตราดูแลย่อมไม่เพียงพอ นอกจากนั้นในเรื่องบทกำหนดโทษการตรวจแรงงานที่มีอยู่ไม่ทำให้นายจ้างเกรงกลัวไม่กระทำความผิดเนื่องจากมีอัตราโทษที่ต่ำและมีการยกเว้นโทษให้แก่ นายจ้าง ดังนั้น จึงต้องพัฒนาการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูกให้สามารถคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาในเรื่องหลักการพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี ของการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรมในกรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศในเรื่องดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนจะได้ศึกษาค้นคว้าแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อนำเสนอต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลแนวคิด หลักการ และทฤษฎีของการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรมในกรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก โดยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความ รายงานการวิจัยของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการศึกษาและวิเคราะห์ให้งานสารนิพนธ์ฉบับนี้เกิดความสมบูรณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก
2. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก
3. ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูกของต่างประเทศและประเทศไทย
4. ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก
5. ทำให้ทราบแนวทางการแก้ไขปรับปรุงปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลูกจ้างภาคเกษตรกรรม กรณีการตรวจแรงงานในงานเพาะปลูก